

INTRODUCCIÓ*

Des de la dissolució de la pacífica concòrdia en què conviuen les ciències fins no fa gaire temps, hom pot considerar que allò que és propi de la filosofia és un vívid anhel del que és espiritual, al qual correspon, en la mateixa mesura, una decidida incapacitat d'elevant-s'hi veritablement.

Mitjançant el seu nom, l'antiga metafísica es proclamava una ciència que seguia el coneixement de la natura i que, en certa manera, se seguia d'ell i n'era una continuació que el superava; així, la metafísica prenia el coneixement, del qual es vanava pel fet de ser més enllà de la física, en un cert sentit ferm i compe-

* Sembla que aquesta introducció no estava destinada originàriament a una conversa, sinó a un tractat. Això no obstant, pertany a la conversa següent en la mesura que el tractat duia el títol «Exposició del trànsit de la filosofia de la natura a la filosofia del món espiritual», i el seu contingut havia de ser essencialment el mateix que el de la conversa; a més a més, en el manuscrit la introducció va aparèixer unida al diàleg. Una petita part de l'esbós per al tractat es conserva en l'obra pòstuma. (*Nota de K. F. A. Schelling.*) [K. F. A. Schelling era fill de Schelling i va ser el responsable de la primera edició de l'obra completa del filòsof, publicada entre els anys 1856 i 1861. L'edició de Manfred Schröter —emprada per a aquesta traducció— reproduceix en essència la del fill de Schelling, però introdueix canvis en l'ordenació dels textos. Aquestes dues edicions són les més utilitzades, a l'espera que es completi la gran edició històrico-crítica patrocinada per l'Acadèmia Bavaresa de les Ciències, en curs de publicació des del 1976.]

tent que només pot servir al qui gaudeix coneixent. La filosofia contemporània va superar la seva referència immediata a la natura —o no va saber mantenir-la— i va menysprear amb orgull qualsevol vinculació amb la física. Insistent en les seves pretensions d'un món més elevat, ja no era metafísica, sinó hiperfísica. Només que aleshores va palesar la seva absoluta incapacitat amb relació als seus propòsits. Com que la metafísica es volia espiritualitzar del tot, de primer antuvi va rebutjar la matèria, imprescindible en el procés, i des del principi només va mantenir el que és espiritual. Però, si el que és espiritual torna a ser espiritualitzat, ¿què en pot sortir, d'això? I, si pretenem que en la natura tot sigui espiritual, ¿què ens queda per al món espiritual?

Aquesta observació pot servir per a fer entendre el curiós fenomen en virtut del qual, just quan la filosofia va voler prendre l'impuls més gran cap al que és espiritual, aleshores es va enfonsar en el més pregon i va esdevenir cada cop més inadequada i incapaç en relació amb tots els objectes més elevats. Després d'haver observat aquest fet durant un quant temps, al capdavall fou sentit amb tanta vivesa que a la filosofia no li va quedar altra opció que encausar-se a si mateixa —no només reconeixent la seva impotència espiritual, sinó posant-la de manifest—. Mentrestant, aquest resultat també va ser utilitzat per a empènyer l'espiritualització un tros més lluny. Hom deia que no era suficient haver abandonat la vinculació amb l'objectivitat —la natura no sensible— mentre un concepte tan rude com el de «saber» encara continués sent acceptat en l'àmbit subjectiu. El mateix saber continuava sent massa bast; l'espiritualització només seria perfecta quan, en comptes d'ell, quedés tan sols un perfum delicat i fugisser d'intuïció i de sentiment, és a dir, quan també la subjectivitat tornés a ser subjectivada. Des d'aleshores un bàndol

s'esmerça a oferir, en comptes del veritable esperit (el coneixement), un succedani seu que, en certa manera, sigui encara més espiritual que l'esperit. Així, igual que abans es feia de la necessitat virtut, ara se'n fa de la ignorància.

En aquest estat de coses, no hi devia haver cap altre mitjà per a produir filosofia que cridar-la, en un primer moment, de retorn a la Terra —tot i que no des del cel, al qual havia renunciat, sinó des de l'espai buit, on flotava entre el cel i la Terra—, cosa que va tenir lloc mitjançant la filosofia de la natura. Que els espiritualitzadors de l'època clamessin que aquest nou principi rebaixava la filosofia i era una negació del que és espiritual, i fins i tot de tot allò que és sant i diví, formava part de l'ordre de les coses i no podia ser altrament.

Tanmateix, des del començament la natura va ser explicada només com un costat del Tot, mentre que el món espiritual va ser explicat com l'altre costat, contraposat a ella. Així, la filosofia de la natura només va ser considerada com un costat del gran Tot, i el nucli principal de la ciència filosòfica va passar a ser l'explicació científica de la contraposició i la vinculació entre els dos mons. Ara que ens hem proposat acomplir de manera satisfactòria aquesta tasca en les nostres primeres passes en la filosofia, és previsible que a aquells filòsofs aquest principi els sembli extern, tal vegada fantasiador i, en tot cas, antinatural. Car ¿no els passa a ells el mateix amb els seus propis conceptes i doctrines, els quals, tan bon punt van més enllà de la natura, prenen un caràcter veritablement antinatural i, per aquest motiu, es mostren tan impotents per a la vida? Aquí, aquells filòsofs es faran amics dels que en altres ocasions simulaven combatre, però amb els quals en realitat estan més units del que ells mateixos creuen; em refereixo a aquells que no poden sentir l'expressió «món espiritual»

sense caure presos de la seva pròpia por als esperits. Segons diuen, aquesta malaltia, en el grau més sever, arriba al temor de no concedir a l'home ni tan sols que el seu propi interior sigui espiritual; en un grau inferior, però, es limita a tallar, com a mínim, els vincles amb el món espiritual, i a no permetre la creença en cap altre esperit que no sigui el d'un mateix i el dels propis coetanis.

Tant l'un com l'altre es farien una idea totalment equivocada de la nostra tasca si pensessin que, aquí, el món espiritual ha de ser immediatament elevat, en certa manera, a coneixement o, si més no, a llenguatge, car la nostra intenció explícita només és mostrar el trànsit científic de l'àmbit de la natura al del món espiritual. Atès, per tant, que el nostre punt de partida és la natura, anirien molt poc errats si consideressin aquest tractat com una obra merament fisicalista, en la mesura que el seu únic fonament és que, igual que en el món físic ha estat possible nuar el cel i la Terra mitjançant la llei de la gravetat, i igual que podem gaubar-nos de mantenir una amigable comunicació recíproca, a través de la daurada cadena de la llum omnipresent, fins i tot amb els estels més llunyans —els quals amb prou feines podem veure, encara que equipem els nostres ulls amb els instruments més potents—, també en el que és espiritual es pugui descobrir un vincle que parteixi de la natura, i amb el qual vincle la nostra ciència, fins ara merament terrenal, pugui elevar-se de continu fins al cel, ja que el cel sembla la seva veritable pàtria.

Negar un tal creixement de la natura en el món espiritual és a les seves mans, i el negaran. Nogensmenys, quan no neguen del tot l'existència del món espiritual —discussió en la qual no entrarem aquí—, certament concedeixen que la natura està subordinada al món espiritual. El que està subordinat a quelcom

més alt té, per tant, en algun lloc, el seu límit, el seu fi determinat. ¿Com creuen, doncs, que pot tancar-se i trobar el seu fi, llevat que l'última cosa que produeixi ja vagi més enllà i només hi pertanyi amb la part subordinada de la seva essència, com l'home en relació amb la Terra? I, pel fet de ser l'esglaó cap a allò que és elevat, ¿el que és baix no hauria d'estar en una relació *natural* amb ell?

Doncs bé, el primer que haurien de demostrar és que entre la natura i el món purament espiritual hi ha una bretxa com la que suposen, o, si més no, abans d'al·legar les objeccions habituals contra aquest projecte, haurien de rebatre les proves que entre ambdós elements té lloc una vinculació natural. Només a partir d'aquests pressupòsits ens sembla possible la tasca proposada. Nosaltres mateixos reconeixem que qualsevol saber que no es desenvolupi a partir del que és present i real és superficial i ha de conduir al fantasieig i a l'error. Justament per això afirmem que, encara que intentem empènyer ben amunt l'edifici dels nostres pensaments, no considerarem acomplida la tasca si el temple, l'últim pinacle del qual es perd en una llum inaccessible, no té el seu fonament més prou completament assentat en la natura.

D'altra banda, nosaltres ens atrevirem a tot el que es pot permetre qui se sap en possessió d'un fonament segur, i serem capaços d'explicar-nos les coses més elevades amb més determinació del que era possible fins al moment. Per dir-ho així, només té dret als objectes espirituals qui ha conegut com cal el seu contrari. En les seves empreses, incloent-hi les científiques, l'home no sol equivocar-se tant en el que emprèn com en la manera en què ho fa, és a dir, quan no va pas a pas en el coneixement. En canvi, a qui compleix les condicions, res no li és negat —tampoc en l'àmbit de la ciència—. L'arbre que extreu força, vida i saba de la

terra pot esperar que empenyerà la seva copa plena de fruits fins al cel. Nogensmenys, els pensaments dels qui creuen d'antuvi que poden separar-se de la natura són, fins i tot quan són realment enginyosos i espirituals, com aquells fils delicats que floten en l'aire al final de l'estiu, tan incapaços de tocar el cel com de caure a terra pel seu propi pes.

Conscients dels mitjans científics que comporta la naturalesa del nostre procediment, en cap cas no farem entrar en joc res d'accessori o que ens pugui desviar del camí en un altre sentit.

De vols de la imaginació, sobretot els que se cerquen en l'exterior, hom en trobarà tan pocs en aquest tractat com d'aquella mena de discursos frívols sobre la immortalitat de l'ànima que semblen agradar igual als escriptors i al públic. No volem promoure opinions ni estimular el fantasieig, l'origen del qual sempre està en les deficiències o en les mancances de la ciència. Quan la ciència calla en relació amb coses essencials per a l'home, aleshores el poble només es pot ajudar a si mateix. Quant més determinada és la seva manera de pensar per comparació a la dels erudits! Al poble mai no el podrien satisfer les nostres demostracions morals —ni tampoc altres— de la immortalitat de l'ànima. El sentit comú entén que el fonament real que el convenç de l'existència de quelcom li ha de permetre conèixer necessàriament, a la vegada, com està constituïda aquesta cosa, i que, sempre que aquest no sigui el cas, el fonament no pot ser veritable i natural, sinó només inventat i artificial. Però, sobre els erudits, encara ara continua sent veritat el mateix que en altre temps, és a saber, que han llençat les claus del coneixement, i no només no hi entren ells, sinó que no hi deixen entrar els altres. Al poble fins i tot li han pres l'últim refugi, les veritats de la revelació, que els doctors d'aquestes veritats interpreten bé de

manera merament literal, bé en un sentit moral general. Els instruits saben sota quina mena de llum apareixen quan se'ls afegeix un sentit real i se'ls dóna una correlació física. La bretxa entre la revelació i la ciència ve del fet que la primera conté d'antuvi totes les veritats en un grau de concreció individual que la nostra filosofia, sempre vagarívola enmig de generalitats, encara no pot assolir.

Així, doncs, hom no ha de pensar que els qui busquen la certesa del coneixement fins i tot en els objectes més espirituals són suspectes de fantasiar o d'induir a tal cosa; més aviat ho són aquells que, tot i que actuen sota el pretext d'un sentiment que ultrapassa qualsevol ciència, contravenen a aquesta certesa. Quan a la superstició li passa del tot inadvertida la vinculació natural de les coses, aleshores la incredulitat sorgeix de l'asfíxia de l'element diví que es belluga en l'interior per obra de la massa natural, i aquesta massa no pot ser posada en moviment pel que és diví ni pot ser elevada de manera viva i contínua fins al que és espiritual. La creença, que actua com el contrari de la ciència, està en la mateixa situació. Però una creença que parteix d'una incredulitat originària i que té amb ella un punt de partida comú no pot ser la vertadera.

Tanmateix, des d'un punt de vista merament formal, els veritables fantasiaires són, sens dubte, els qui contempen el món de la ciència com un gran espai buit on qualsevol pot consignar, a la seva manera, el que vulgui. Són els qui no saben tornar als orígens i construir les coses segons uns principis. Són els qui, quan es pregunten a si mateixos fins a quin punt estan certs dels seus procediments filosòfics, haurien de reconèixer, per a ser del tot honestos amb si mateixos, que no ho estan prou ni, per exemple, per a copiar una pàgina d'un llibre en qualsevol llengua, per a la

qual cosa cal saber si s'ha de començar pel costat esquerre o, com en l'hebreu, pel dret.

En un assumpte que té relacions tan profundes i íntimes amb els sentiments més pregons de l'essència humana, l'escriptor a qui només importi l'efecte difícilment errarà el tret si sap posar en joc aquests sentiments d'una manera lleugera i delitosa. En canvi, qui vulgui produir una evidència exacta-científica, haurà de voler-los silenciar des del principi. Ni a la inclinació ni a l'anhel, per justos que siguin, no els concedirà res; elevant el rigor de la ciència a l'altura de l'objecte, només es preguntarà pel que pugui ser assegurat de manera científica, i es negarà a si mateix per mor de l'incalculable benefici d'una veritat permanent. El sentiment més pregon només rep la seva confirmació plena en una ciència que no es barreja amb ell; la mescla de l'un i de l'altra és menyspreada per tots dos. Ell tan sols espera no contradir mai la fe, l'amor i l'esperança, i mai no menysprearà el que ha estat realment inspirat per ells només perquè no ho pugui justificar científicament, en la mesura que potser podem suposar, amb el poeta, que, en aquells joiosos espais, a cada sentiment bell i agradable li escau una paraula. Però, tot i que l'amor, la fe i l'esperança són l'essència íntima i sacra que atorga a les obres de la ciència i de l'art la seva darrera transfiguració, són de naturalesa massa íntima per a aparèixer com a principi visible de l'una o de l'altre.

Si bé hauríem pogut comunicar els nostres pensaments d'una manera més accessible, atorgarem preferència a la forma estricta i donarem en aquest tractat, allà on es pugui, l'exemple d'un mètode que es diferencia del que hem emprat fins aquí en el fet que és realment inseparable del seu contingut, ja que ve donat pel contingut, igual que el contingut ve donat pel mètode.

En tractar el que és més viu, de manera primordial, amb la raó, ha estat inevitable abusar vergonyosament d'alguna de les seves fórmules (l'interior de les quals encara ningú no ha penetrat del tot). D'altra banda, ens hem adonat que en casos d'investigació real, en els quals s'ha concedit a les fórmules, potser sense saber-ho, una certa influència, el mètode s'ha mostrat més productiu que qualsevol altre, cosa que demostra que, en diversos àmbits, l'estat de la ciència comença a reclamar aquest mètode. Qui vulgui tombar aquest mètode no ha d'atacar-ne l'ús mancat d'esperit, ni tampoc el mètode mateix; ha d'atacar la cosa mateixa.